

ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಗತಿ

ನವ-ಉದಾರ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ

ಪ್ರವೀಣ್ ರಾಜ್

ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಪ್ರಮುಖ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯು ದುರ್ಬಲಗೊಂಡಿದೆ. ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಜೆಟ್ ಹಂಚಿಕೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮಹತ್ವದ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅನೇಕ ಋಣಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಗತಿಯು ದುರ್ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಋಣಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಕ್ರಮಾಗತ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅನುಸರಿಸಿದ ನವ-ಉದಾರ ನೀತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

1990ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದೀಚೆಗಿನ ಅವಧಿಯು ನವ-ಉದಾರ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ದೂರಗಾಮಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಪರಿಣಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುವಿಕೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ. ಇತರೆ ವಲಯಗಳಂತೆಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ವಲಯಗಳೂ ಸಹಾ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅನಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಿದ್ದು ನವ-ಉದಾರ ನೀತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸುಸಂಯೋಜಿತ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ. ಇಂತಹ ನೀತಿಗಳ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೆರಡು ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾರಣ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಬಹು ಆಯಾಮದ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಭಿನ್ನತೆಗಳು, ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯ-ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಂಶಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು ವಾಸ್ತವಿಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಮಗ್ರ ದೃಶ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ಹೊಂದಿದ್ದೇವೆಯೆ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯ-ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಲ್ಲ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಭಾರತದ ನವ-ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅನುಭವವು ಇತರೆ ಅನೇಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ರೀತಿಯದಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಣಕಾಸು ನಿಧಿ (BIIIMFIMF) ಚಾಲಿತ ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ಸಂರಚನಾತ್ಮಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮಾದರಿಯ ಸರಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲ. ಇದು ಬಹುತೇಕ ನವ-ಉದಾರ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಗೆ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿರೋಧದ ಫಲವಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ 1991ರ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ನೀತಿ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಮತ್ತು ಚುರುಕಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಾರತದ ಪ್ರಕರಣವು ರಾಜ್ಯ ಮುಂದಾಳತ್ವದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿಯಿಂದ ನವ-ಉದಾರ ಮಾದರಿಯ ಕಡೆಗಿನ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ಪಥ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನವ-ಉದಾರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದೆ. ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರ ಕಾಲದಿಂದ 1980ರವರೆಗೆ ಭಾರತವು ತೃತೀಯ ವಿಶ್ವದ ರಾಜ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನೀತಿಗಳ ಭದ್ರಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಬದಲಾವಣೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪ್ರಮುಖ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೊಬ್ಬರು ಸೋವಿಯೆತ್ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅವನತಿ ಮತ್ತು ಚೀನಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಕಡೆಗಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಇವುಗಳನ್ನು “ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳು” ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮೇ, 2004ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ (BJP) ನೇತೃತ್ವದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮೈತ್ರಿಕೂಟದ (NDA) ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನೇತೃತ್ವದ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಗತಿಪರ ಮೈತ್ರಿಕೂಟ (UPA) ಸರ್ಕಾರವು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನವ-ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ಅನುಸರಣೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮರುಚಿಂತನೆಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಹಿಂದಿನ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಚುನಾವಣಾ ಸೋಲು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನವಉದಾರನೀತಿಯನ್ನು ತ್ವರಿತಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಯಿತೆಂಬ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನಿಷ್ಠ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಳವಡಿಕೆಯು ಈ ಆಶಾಭಾವನೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ನವ-ಉದಾರ ಪಥದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದಂತೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇದು ಜನರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸರ್ಕಾರದ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುವಿಕೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಹೊಸ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಈ ಆಶಾವಾದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುವಂತಹ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಬಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅದು ಕೈಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ನವ-ಉದಾರವಾದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿರೋಧವಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ 1990ರ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾದ ನೀತಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಈ ಹಿಂದಿನ ವಿಶಾಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಈ ನೀತಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅದೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ದೋಷಪರಿಹಾರ ಕ್ರಮಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಗಣ್ಯರು ಶ್ರಮ ಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ನೀತಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್, ಐಎಂಎಫ್ ಈ ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳಿಂದ ಚಾಲಿತವಾಗಿಲ್ಲದೆ, ದೇಶೀಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದಂತಹವು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ, ಭಾರತ ಮತ್ತು ಬ್ರೆಟನ್‌ವುಡ್ಸ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಷನ್ಸ್ (BWIs) ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯ ಏಜೆನ್ಸಿ/ಶಕ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವು ಒಂದೇ ರೀತಿಯ /ಸಮಾನ ರೀತಿಯ ನೀತಿ ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವೆಂದರೆ, ಅದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಕಾಕತಾಳೀಯವಷ್ಟೆ!

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಲುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದ್ದಂತೆ ನಿರ್ಧಾರಗಳು, ಆಜ್ಞೆಗಳು, ನೀತಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ BWI ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ನೀತಿಗಳ ನಡುವೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸುಲಭವೇನಲ್ಲ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಇದರಿಂದ

ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು. ಅದೇನೇ ಆದರೂ IMF-ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಹಲವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸುಭದ್ರ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವುಗಳ ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1990ರ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಬಹುತೇಕ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಥಿಕ ಸಚಿವಾಲಯಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ನವ-ಉದಾರವಾದದ ಪ್ರಬಲ ಬೆಂಬಲಿಗರೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತದಾರರು ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದರೂ ಸಹ ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು BWI ಮಾಜಿ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಿದಾಗ ಈ ಅಡಿಪಾಯಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಐದನೆಯದಾಗಿ, ಇತ್ತೀಚಿನ ಅನುಭವಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಮಗ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಥಿಕ ಸಚಿವಾಲಯಗಳು (ಹಣಕಾಸು, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮುಂತಾದವು) ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿವೆ. ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ (ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ) ಸರ್ಕಾರಗಳ ಬಜೆಟ್‌ನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಒಂದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಚರ್ಚೆಗಳು ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವತೆಯು 'ಕೆಲವರು ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾನರು' ಎಂಬ ಓರ್ವೆ ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವಾಲಯವು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ಸಚಿವಾಲಯಗಳು ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವಾಲಯವು ಹೇರುವ ಮಿತಿಗಳೊಳಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವಾಲಯವು 1990ರ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ನವ-ಉದಾರ ಪಥದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವೇಗವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯಾಣ ಗತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗದಂತೆ ಈ ಅವಧಿಯುಧಕ್ಕೂ BWI ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೂಲಕಕಾಳಜಿವಹಿಸಿವೆ. BWIಗಳ (ಬ್ರಿಟನ್‌ವುಡ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು) ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿವೇಚನಾರಹಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರದ ಬಲಿಪಶುಗಳಾದ ಅನೇಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಭಾರತವು ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ; ಆದಾಗ್ಯೂ, ನವ-ಉದಾರ ಸಮಗ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯಗಳ ಮೇಲಾಗಿರುವ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರತಿಕೂಲಕರ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಸುಧಾರಣಾ ಪೂರ್ವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸಾಧನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾಶಾದಾಯಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಲಾಗುವ ಅಧಿಕೃತ ಬದ್ಧತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸುಧಾರಣಾ ಯುಗದ ಋಣಾತ್ಮಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ದುರ್ಗಮಗೊಳಿಸಲಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಇತರೆ ಯಾವುದೇ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಭಾರತವು ಅತ್ಯಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವದ ಪ್ರತಿ ಮೂರನೇ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಮುಖ ಅಧಿಕೃತ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಮೂಲಗಳ ಪ್ರಕಾರ- ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಯಸ್ಸಿನ (6ರಿಂದ 14 ವರ್ಷ) ಮಕ್ಕಳ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಐದನೇ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಕಾಲು ಭಾಗದಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಲಿಂಗಾಂತರಗಳು (gendergaps) ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ದುರ್ಬಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಾವದ ಪ್ರಮಾಣವು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಂದಾಜುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕುಟುಂಬಗಳ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಶೇಕಡಾ 56 ಮತ್ತು ಶೇಕಡಾ 81ರಷ್ಟು ಅನಕ್ಷರತೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಇಂತಹ ಕುಟುಂಬಗಳ 6ರಿಂದ 14 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಸರಿಸುಮಾರು ಶೇಕಡಾ 40ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದಾರೆಂದು ವರದಿಯಾಗಿದೆ.

ಇವು ಕೇವಲ ಜಡ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು. ಈಗಾಗಲೇ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ಕಳವಳಕಾರಿ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಕಂಡುಬರುವ ಸರ್ಕಾರದ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಸುಧಾರಣಾ ಪೂರ್ವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಸರ್ಕಾರದ ವೆಚ್ಚವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಮಟ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ವಿವಿಧ ತಜ್ಞರು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದ ಗುರಿಗಳಿಗಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೆಚ್ಚವು ದೇಶದ ಸಮಗ್ರ ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನದ (GDP) ಸುಮಾರು ಶೇಕಡಾ 6ರಷ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು 1968ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಕೊಠಾರಿ ಆಯೋಗವು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಪಾತವು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ವೆಚ್ಚವು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅತ್ಯಧಿಕ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವ ಭರವಸೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಅನೇಕ ಘೋಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಪಟ್ಟಿ-1: 1990-9ರಿಂದ 2001-02ರವರೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ

ವರ್ಷಗಳು	ಪ್ರಾಥಮಿಕ	ಉನ್ನತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ	ಮಾಧ್ಯಮಿಕ, ಪ್ರೌಢ/ಕಿರಿಯ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾಲೇಜುಗಳು	ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜುಗಳು (ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ತಾಂತ್ರಿಕ, ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾಲೇಜುಗಳು)	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು/ ಡೀಮ್ಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು
1990-91	560935	151456	79796	4862	886	184
1991-92	566744	155926	82576	5058	950	196
1992-93	571248	158498	84608	5334	989	207
1993-94	570455	162804	89226	5639	1125	213
1994-95	586810	168772	94946	6089	1230	219
1995-96	593410	174145	99274	6569	1354	226
1996-97	603646	180293	103241	6759	1770	228
1997-98	619222	185961	107140	7199	2075	229
1998-99	626737	190166	112438	7494	2113	237
1999-2000*	641695	198004	116820	7782	2124	244
2000-01*	638738	206269	126047	7929	2223	254
2001-02*	664041	219626	133492	8737	2409	272

ಸೂಚನೆ: *ತಾತ್ಕಾಲಿಕ

ಆಕರ: ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ (GOI) ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಚಿವಾಲಯದ (MHRD) ವೆಬ್‌ಸೈಟ್.

ಪಟ್ಟಿ-2: ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ GDPಯ ಶೇಕಡಾವಾರು ವೆಚ್ಚ

	1981-82	1985-86	1990-91	1995-96	1999-2000	2001-02
--	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಿಕ್ಷಣ	2.49	3.00	3.59	3.60	4.22	4.18
ಪ್ರಾಥಮಿಕ	1.09	1.39	1.58	1.44	1.58	1.66
ಮಾಧ್ಯಮಿಕ	0.81	0.92	1.10	0.98	0.94	0.98
ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ	0.38	0.42	0.36	0.37	0.47	0.43

ಸೂಚನೆ: ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಂಯುಕ್ತ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಹಾಗೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಯಿಸಲಾದ ವಿಂಗಡಿತ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ, ಸರ್ಕಾರದ ಮುಂಗಡ ಪತ್ರದ ವಸ್ತುತಃ ವೆಚ್ಚಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯವು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಮಗ್ರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೆಚ್ಚದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಂದಾಜು, ತೀರ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ GDPಯ ಶೇಕಡ ಸುಮಾರು ಳರಷ್ಟಿದೆ.

ಆಕರ: ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ (GOI) ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಚಿವಾಲಯದ (MHRD) ವೆಬ್‌ಸೈಟ್.

ಪಟ್ಟಿ-3: ತಪಸ್ ಮಜುಂದಾರ್ ಸಮಿತಿ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿದ 1998-89ರಿಂದ

2007-08ರವರೆಗಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಬದ್ಧತೆ

ವರ್ಷ	ಪುನರಾವರ್ತಕ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಪುನರಾವರ್ತಕವಲ್ಲದ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಒಟ್ಟು (ಕೋಟಿಗಳಲ್ಲಿ)	GDPಯ ಶೇಕಡಾವಾರು
------	--------------------------------	-------------------------------------	-----------------------	-------------------

				ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ವೆಚ್ಚ
1998-99	100	0	100	0.007
1999-00	1500	2000	3500	0.24
2000-01	4000	3000	7000	0.46
2001-02	6000	4000	10000	0.62
2002-03	8500	4000	12500	0.73
2003-04	10000	4000	14000	0.78
2004-05	13000	4000	17000	0.9
2005-06	16000	4000	20000	1.01
2006-07	20000	4000	24000	1.16
2007-08	27250	1572	28822	1.32
ಒಟ್ಟು	106350	30572	136922	1998-99ರಿಂದ 2007-08ರವರೆಗೆ ಅಂದಾಜುಮಾಡಲಾದ ಒಟ್ಟು GDPಯ ಶೇಕಡ 0.72

ಆಕರ: ತಪಸ್ ಮಜುಂದಾರ್ ಸಮಿತಿ ವರದಿ, 1999, MHRD, GOI.

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಮಿಲೆನಿಯಮ್ ಸಮಿಟ್(ಮಿಲೆನಿಯಮ್ ಶೃಂಗ ಸಭೆ)ನಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳು ಅಥವಾ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹತ್ತನೇ ಪಂಚವಾಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಬಂಧಿತ ಗುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಎರಡನೆಯದರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ವಯಸ್ಸಿನ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳು 2003ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, 2007ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರೈಸಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ವಿವೇಚನಾಯುಕ್ತ ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಾಸ್ತವತೆಯು ತೃಪ್ತಿದಾಯಕ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ದೂರವಾಗಿರುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, 1990ರ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದೀಚೆಗಿನ ನವ-ಉದಾರ ಸುಧಾರಣಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ತೀವ್ರ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಸಂಭವಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಭಾರತದ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮಹತ್ವದ ಸಂರಚನಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಈ ಕೆಳಗೆ ನಾವು ಚರ್ಚಿಸಿದಂತೆ ಆತಂಕಕಾರಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು, ನವ-ಉದಾರ ಯುಗದಲ್ಲಿನ ಉಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ಉಚಿತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಧಿಕೃತ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಶಕಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ 1990ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ವೇಗವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿತು. ಅಲ್ಲದೇ ಇಡೀ ದೇಶದ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣವು 1991 ಮತ್ತು 2001ರ ನಡುವೆ ಶೇಕಡಾ 52.2ರಿಂದ ಶೇಕಡಾ 64.8ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ 1990ರ ದಶಕವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡ ದಶಕವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೆಚ್ಚು

ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 1991ರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 25ರಷ್ಟಿದ್ದ ಲಿಂಗಾಂತರವು (gender gap) 2001ರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 22ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿತ್ತು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ-ನಗರ ಅಂತರವು 28.4ರಿಂದ 20.9ಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಪಟ್ಟಿ-1ರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಕೆಲವು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ) ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಎದುರಿಸುವ ಒತ್ತಡ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದು, GDPಯ ಅನುಪಾತದ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೆಚ್ಚವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಂಶದೊಂದಿಗೆ ಭಾಗಶಃ ಸುಧಾರಿತ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ಸೂಚಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಈ ಅನುಪಾತವು 1980ರ ದಶಕಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪಟ್ಟಿ-2ರಲ್ಲಿರುವಂತೆ 1990ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮಂದಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ನಿರುತ್ಸಾಹಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹತ್ತನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳು (National Development Goals (NDGs) ಅಥವಾ ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳನ್ನು (Millennim Development Goals (MDGs) ಸಾಧಿಸಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅವಸರ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. 10 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಮಿತಿಯೊಳಗೆ (1998-99ರಿಂದ 2007-08ರವರೆಗೆ) ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹಣಕಾಸು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ತಪಸ್ ಮಜುಂದಾರ್ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತ ಹಣದ ಹಂಚಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಪಟ್ಟಿ-3ರಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಕಳೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಣದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಹಂಚಿಕೆಯು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿದ ಅಗತ್ಯದ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಧಿಕೃತ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಈ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿದ ಮನವೊಲಿಸುವ ಮಾತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒದಗಣೆಯಂತೆಯೇ ಇತರೆ ಅನೇಕ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಂಶಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳನ್ನು ನಂತರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸೋಣ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಲಾದ ಸಾಧನೆಗಳು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಾಲಾ ಪ್ರವೇಶಾತಿ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ಒಂದೆರಡು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯರಹಿತ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಹಬ್ಬಿವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿರುವ ಒಂದು ಮಗು, ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಹೊರೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಯೂಟ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪಡಿತರ ಸಿಗಬಹುದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಪೋಷಕರು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಒಂದೆರಡು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಊಹಿಸಿದಂತೆ ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳೇನಾದರೂ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಆಗ ವರದಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರವೇಶಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅನುಮಾನಾಸ್ಪದವಾಗಿರಲಿವೆ.

ಕಳೆದ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಡೆಗಣಿಸುವಿಕೆಯು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಹಬ್ಬಲು ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ನವ-ಉದಾರ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಕಡೆಗಣಿಸುವಿಕೆಯು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಸೊರಗುತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯರಹಿತ ಅಂಗಡಿಗಳ ನಡುವಿನ ಆಯ್ಕೆಯು ಆಯ್ಕೆಯೇ ಅಲ್ಲ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒದಗಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಾವೀಗ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ. ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಂದರ್ಭಿಕಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಂಚಿಕೆಯ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಪಟ್ಟಿ-4, ಭಾರತದಲ್ಲಿ 1993-94ರಿಂದ 2002-03ರ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಬಜೆಟ್ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

**ಪಟ್ಟಿ-4: ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬಜೆಟ್ ಹಂಚಿಕೆ
(ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ)**

ವರ್ಷ	ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು)	ಆದಾಯ ವೆಚ್ಚ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು)	ಒಟ್ಟು (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು)	ಶಿಕ್ಷಣ, ತ್ರೀಡೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು)	5ರ ಶೇಕಡಾವಾರಿನಂತೆ 3	5ರ ಶೇಕಡಾವಾರಿನಂತೆ 4	ಕೇಂದ್ರದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳು)	ಕೇಂದ್ರದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ(8) ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರಮಾಣ (5) (ಶೇಕಡಾವಾರಿನಲ್ಲಿ)
	1	2	3 (1+2)	4	5(3+4)	6	7	8	
1993-94	1168.85	399.89	1568.74	6.09	1574.83	99.6	0.4	141853	1.11
1994-95	1509.31	456.45	1965.76	224.53	2190.29	89.7	10.3	160739	1.36
1995-96	2191.29	485.44	2676.73	13.6	2690.33	99.5	0.5	178275	1.51
1996-97	2509.63	511.92	3021.55	13.16	3034.71	99.6	0.4	201007	1.51
1997-98	3481.6	582.25	4063.85	12.94	4076.79	99.7	0.3	232053	1.76
1998-99	4771.49	804.72	5576.21	12.51	5588.72	99.8	0.2	279340	2.00

1999-00	4912.89	980.05	5892.94	14.33	5907.27	99.8	0.2	298053	1.98
2000-01	5128.6	1064.9	6193.5	14.11	6207.61	99.8	0.2	325592	1.91
2001-02	5368.28	1185.25	6553.53	17.27	6570.8	99.7	0.3	362310	1.81
2002-03	7330.91	1364.38	8695.29	18.42	8713.71	99.8	0.2	413248	2.11
2003-04	8420.13	1368.71	9788.84	26.05	9814.89	99.7	0.3	471368	2.08
2004-05 ಆರ್.ಇ	10633.21	1416.32	12049.53	49.52	12099.05	99.6	0.4	505791	2.39
2005-06 ಬಿ.ಇ.	13138.21	1570.71	14708.92	70.95	14779.87	99.5	0.5	514344	2.87

ಆಕರ: ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ಪ್ರಕಟಣೆಯಿಂದ (Annual Financial Atatement) ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ: (ಮುಖ್ಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ (Major Head) 2002ರಡಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜಸ್ವ ಖಾತೆಯ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ' ವಲಯಕ್ಕೆ ಪಾವತಿ, ಮುಖ್ಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 2203ರಡಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜಸ್ವ ಖಾತೆಯ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ 'ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ' ವಲಯಕ್ಕೆ ಪಾವತಿ, ಮುಖ್ಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ 4202ರಡಿಯಲ್ಲಿ, ಮೂಲಧನ ಖಾತೆಯ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕ್ರೀಡೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಲಯಕ್ಕೆ ಪಾವತಿ) ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ವರ್ಷಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಬಜೆಟ್ ಅನ್ನು ಕುರಿತ ವೆಚ್ಚದ ಬಜೆಟ್ ಸಂಪುಟ - 1 (ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ಬಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕುರಿತ 3ನೇ ಅನುಬಂಧ).

1993-94ರಿಂದ 2002-03ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆಯವ್ಯಯ ಸಂಬಂಧಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪಟ್ಟಿ-4, ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದಂತೆ, ಬಜೆಟ್ ಮೊತ್ತದ ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣವು ರಾಜಸ್ವ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ, ಇದು ಪ್ರತಿದಿನದ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದೆ. (1997-98ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ರಾಜಸ್ವ ವೆಚ್ಚವು ವೇತನಾ ಆಯೋಗದ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು). ಭಾರತದ ಕೇಂದ್ರ ಬಜೆಟ್‌ನ ದಸ್ತಾವೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಬಂಡವಾಳದ ವೆಚ್ಚವು ಕ್ರೀಡೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲಿನ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಎರಡನೆಯದರ ಮೇಲಿನ ಬಂಡವಾಳದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಈಗಾಗಲೇ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಣ್ಣದಾಗಲಿವೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮೂಲಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು (ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಬೇಕಾಗಿರುವ ಭೌತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು) ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಆಯವ್ಯಯ ಸಂಬಂಧಿತ (Budgetary) ಬೆಂಬಲವು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಟ್ಟಿ-5, ರಕ್ಷಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ವೆಚ್ಚ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳವೆಚ್ಚವನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತದೆ (ಒಟ್ಟಾರೆ ತಲಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು 1993-94ರ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ). ರಕ್ಷಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ತಲಾ ನೈಜ ವೆಚ್ಚವು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ತಲಾ ನೈಜ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 1999-2000ದಿಂದೀಚೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ತಲಾ ನೈಜ ವೆಚ್ಚವು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸುಮಾರು ರೂ.420ರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಹೋಲಿಕೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ರಕ್ಷಣೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆಂದು ವಾದಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಹದಗೆಡುತ್ತಿರುವ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು

ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುವ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುದಾನಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು (ಇದನ್ನು ನಾವು ಮುಂದಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ) ನೋಡಿದಾಗ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ವೆಚ್ಚಗಳು ಈ ವಲಯಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅನುದಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವೆಚ್ಚವು ಈಗಾಗಲೇ ತುಂಬಾ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದು, ಈ ನಿಟ್ಟಿನ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿನ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ಹೆಚ್ಚಳವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಪಟ್ಟಿ-5: ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ, ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚ*

(1993-94ರ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷ	ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರದ ರಾಜಸ್ವ ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರದ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರದ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವ ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
1994-95	225.53	21.64	2.18	23.82	242.34	3.85	246.19	270.01
1995-96	238.07	26.33	0.12	26.45	256.29	4.03	260.32	286.77
1996-97	243.79	27.39	0.11	27.49	273.20	4.17	277.37	304.86
1997-98	275.04	34.61	0.10	34.71	289.71	4.16	293.87	328.58
1998-99	288.76	43.54	0.09	43.63	330.38	4.71	335.10	378.73
1999-2000	319.76	43.41	0.10	43.51	379.94	2.83	382.77	426.29

2000-01	311.66	42.41	0.09	42.50	375.75	2.77	378.52	421.02
2001-02	324.44	43.40	0.10	43.50	359.78	3.68	363.47	406.97
2002-03	316.56	54.03	0.10	54.14	354.92	3.28	358.20	412.33
2003-04**	319.08	56.33	0.14	56.47	366.09	5.74	371.82	428.29
2004-05***	373.72	62.85	0.24	63.09	352.65	5.85	358.50	421.59

ಸೂಚನೆಗಳು: 1) *ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ವೆಚ್ಚವು, ಕ್ರೀಡೆ, ಯುವಜನ ಸೇವೆಗಳು, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೆಚ್ಚವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕೆಲವು ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ಆಕರಗಳು (ಈ ಹೋಲಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ) ಶಿಕ್ಷಣ, ಕ್ರೀಡೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಯೋಜಿತ ವೆಚ್ಚ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಅಂಕಿಅಂಶವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ, ಇದು ಸ್ಥಿರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

2) ** 2003-04ರ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ.

3) ***2004-05ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಬಜೆಟ್ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ.

4) ಕಳೆದ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ (ಅಂದರೆ, 1994-95ರಿಂದ 2002-03) ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿವೆ.

5) ತಲಾವಾರು ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ; 1993-94ರ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು WPIಗಳನ್ನು (ಎಲ್ಲಾ ಸರಕುಗಳು, ಅಖಿಲ ಭಾರತ) ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಕರಗಳು:

(1) Annexure 3 of Expenditure Budget Vol I of Union Budget (different years) for data on centre's expenditure on Defence.

(2) Annual Financial Statement of Union Budget (different years) for data on Centre's expenditure on Education (Major Heads 2202 for Revenue Account Disbursement on "General Education", 2203 for Revenue Account Disbursement on "Technical Education", 2204 for Revenue Account Disbursement On "Sports and Youth Services", 2205 for Revenue Account Disbursement on "Art and Culture", and Major Head 4202 for Capital Account Disbursement on "Education, Sports, Art and Culture").

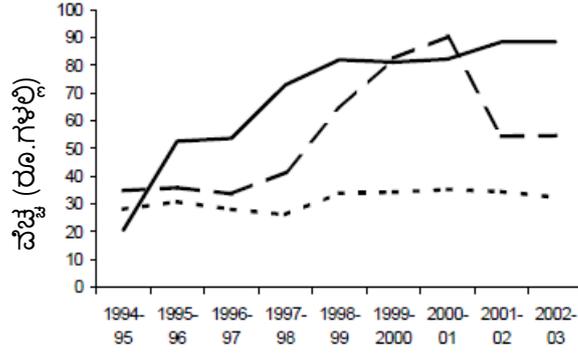
(3) Handbook of Statistics on State Government Finances, RBI, 2004 (available at www.rbi.org.in), for data on States' expenditure on Education during the years 1994-95 to 2001-02.

(4) State Finances: A Study of Budgets of 2004-05, RBI, December 2004, for data on States' expenditure on Education in the years 2002-03 to 2004-05.

(5) Economic Survey 2004-05, Government of India, for data on country's Total Population and Wholesale Price Indices (all commodities, all India).

ಟಾಬಲ್-1 ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಶೀರ್ಷಿಕೆವಾರು (per head) ವೆಚ್ಚ.

(1993-94ರ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷ
 _____ ಪ್ರಾಥಮಿಕ   --- ಪ್ರೌಢ   _____ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಪಟ್ಟಿ-6 ಮತ್ತು ಚಾರ್ಟ್-1, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ 1993-94ರ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ತಲಾ ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆಯವ್ಯಯ ಸಂಬಂಧಿತ ಬೆಂಬಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಬೆಂಬಲ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿದ್ದು, 2000-01ರಿಂದ 2002-03ರವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಬಲವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಆಯವ್ಯಯ ಸಂಬಂಧಿತ ಬೆಂಬಲವು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆಯವ್ಯಯ ಸಂಬಂಧಿತ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಿಗುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ವಾದಿಸಬಹುದು. ಇದು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಹಿಂಪಡೆದುಕೊಂಡು, ಈ ಬೆಂಬಲ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿನ ನೀತಿಗನುಗುಣವಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಇಂತಹ ನೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು, ಈ ನಿಟ್ಟಿನ ನ್ಯಾಯಯುತ ಹಾಗೂ ನೀತಿಸಮ್ಮತ ನೀತಿಯು ಅವಶ್ಯ.

ಪಟ್ಟಿ-6: ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಶೀರ್ಷಿಕೆವಾರು (per head)** ವೆಚ್ಚ
 (ಸ್ಥಿರ (1993-94) ಬೆಲೆಗಳು ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ	ಪ್ರೌಢ	ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ
1994-95	20.5	28.1	34.8
1995-96	52.6	30.8	35.9
1996-97	53.7	28.0	33.6
1997-98	73.0	26.1	41.43
1998-99	82.0	33.9	64.4
1999-2000	81.2	34.2	82.5
2000-01	82.2	35.2	90.4
2001-02	88.5	34.4	54.4
2002-03	88.5	32.4	54.6

ಸೂಚನೆಗಳು: ಇವು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಷಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಅಂದಾಜನ್ನು ಆಧರಿಸಿವೆ.

** 5ರಿಂದ 14ರ ವಯೋಗುಂಪಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ, 15ರಿಂದ 19ರ ವಯೋಗುಂಪಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು 19ರಿಂದ 29ರ ವಯೋಗುಂಪಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡಲು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಯೋಮಾನ ಗುಂಪುಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೇವೆಗಳ ಅನುಕ್ರಮ ಮಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯಲು ಭಾರತದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇವನ್ನು ಅವುಗಳ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ ಅಂದಾಜು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಗಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಸೂಚಿಗಳಲ್ಲಿನ ಇಳಿಕೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿ-7 ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಸ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬರುವ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ, ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದಂತೆ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವ ಹಣದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯದ ವೆಚ್ಚ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ತಗ್ಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೇತನ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿ ಪಾವತಿಯ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ (ಇವು ಬದ್ಧ(committed) ವೆಚ್ಚಗಳು). ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯದ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳು ಕಡಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಪಟ್ಟಿ-8 ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹಂಚಿಕೆಯು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ.

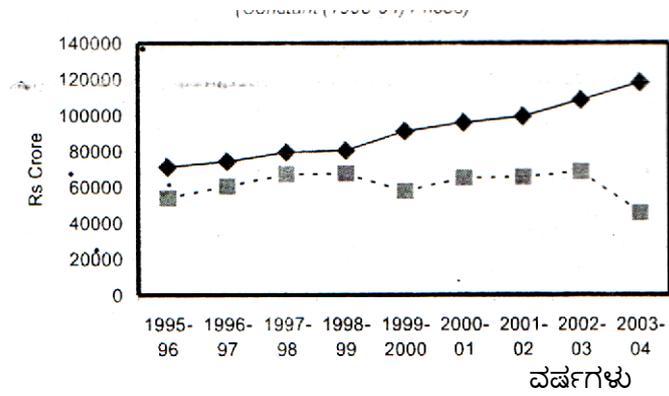
III

ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅನೇಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅಸಮರ್ಪಕ ಪರಿಮಾಣದ ಜೊತೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಆದರೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ದುರ್ಬಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಕಾಳಜಿಯ ಅಂಶಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ. ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಅನೇಕವು ನವ ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ತರ್ಕದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿತಗೊಂಡಿವೆ.

ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವುದು ನವ ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೂ ಹೌದು. ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯ ಇಳಿತಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಾಗ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೆರಿಗೆ ಕಡಿತ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ವಾದಕ್ಕೆ ಬಲಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು

ಆದಾಯವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಸರ್ಕಾರದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ವೆಚ್ಚ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಾಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಾರ್ಟ್- 2 ರಾಜ್ಯಗಳ ಸ್ವಂತ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ
(ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳು (1993-94))

ರಾಜ್ಯಗಳ ಸ್ವಂತ ಆದಾಯ

ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ನಿವ್ವಳ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳು

ಸೂಚನೆ: ಅನುಬಂಧವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ

ಸುಧಾರಣಾ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಅನುಭವವು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಈ ಅಧಿಕೃತ ಫಲಿತಾಂಶಕ್ಕೆ ನಿಕಟವಾಗಿದೆ. 1990ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಹಣಕಾಸನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಜಿಡಿಪಿಯ ಅನುಪಾತದ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ತಗ್ಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಬಂಡವಾಳ ವೆಚ್ಚ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿದೆ. ಜಿಡಿಪಿಯ ಅನುಪಾತದ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ,

ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ 1985-90ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 6.78ರಷ್ಟಿದ್ದು 1996-2001ರ ಅವಧಿಗೆ ಶೇಕಡ 3.08ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆ-ಜಿಡಿಪಿ ಪ್ರಮಾಣವು ಶೇಕಡ 11.18ರಿಂದ ಶೇಕಡ 8.89ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ.

ಪಟ್ಟಿ-7: ಅನೇಕ ಸೂಚಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ವರ್ಗಾವಣೆಯಲ್ಲಿನ ಇಳಿಕೆ

ವರ್ಷ	ಒಟ್ಟು ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಡಿಪಿ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ರಾಜ್ಯದ ವೆಚ್ಚದ ಶೇಕಡಾವಾರಿನಂತೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ	ಜಿಡಿಪಿಯ ಶೇಕಡಾವಾರಿನಂತೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ
1980-81	9,433.4	22,664.00	143764	41.6	6.6
1981-82	10,358.6	25,169.50	168600	41.2	6.1
1982-83	12,179.6	28,742.00	188262	42.4	6.5
1983-84	14,403.1	33,540.30	219496	42.9	6.6
1984-85	16,525.8	39,856.90	245515	41.5	6.7
1985-86	21,950.8	44,866.60	277991	48.9	7.9
1986-87	23,071.6	51,785.10	311177	44.6	7.4
1987-88	26,969.1	59,871.90	354343	45.0	7.6
1988-89	30,332.7	67,078.00	421567	45.2	7.2
1989-90	32,861.4	76,781.30	486179	42.8	6.8
1990-91	40,859.1	91,088.10	5,68,674	44.9	7.2
1991-92	45,142.6	107,929.30	6,53,117	41.8	6.9
1992-93	51,438.5	119,334.70	7,48,367	43.1	6.9
1993-94	57,980.5	134,648.50	8,59,220	43.1	6.7
1994-95	64,141.4	161,553.80	10,12,770	39.7	6.3
1995-96	69,643.7	177,583.90	11,88,012	39.2	5.9
1996-97	81,974.3	202,768.80	13,68,209	40.4	6.0
1997-98	95,404.5	228,134.90	15,22,547	41.8	6.3
1998-99	103,627.1	266,360.80	17,40,985	38.9	6.0
1999-2000	96,333.2	313,888.40	19,36,831	30.7	5.0
2000-01	107,483.7	346,970.30	2089500	31.0	5.1
2001-02	119,958.1	377,311.40	2271984	31.8	5.3
2002-03(RE)	143,146.7	442,639.70	2463324(P)	32.3	5.8
2003-04(BE)	160,110.0	488,359.90	2760025(Q)	32.8	5.8

ಸೂಚನೆ: P: Provisional Estimate (ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಂದಾಜು); Q: Quick estimate (ಶೀಘ್ರ ಅಂದಾಜು)

ಆಕರ: Handbook of Statistics on State Government Finances, July 2004, Reserve Bank of India.

ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ತೆರಿಗೆ - ಜಿಡಿಪಿ ಅನುಪಾತವು 1990-91ರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 17.1ರಷ್ಟಿದ್ದು 2001-02ಕ್ಕೆ ಶೇಕಡ 15.80ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ. ಅನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಂದಾಜು ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ತೆರಿಗೆ-ಜಿಡಿಪಿ ಅನುಪಾತವು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಇಂತಹ ಇಳಿತಾಯ ಸಂಭವಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನವ ಉದಾರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ

ವಿತ್ತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದಂತೆದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ವಿತ್ತೀಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಬಜೆಟ್ ನಿರ್ವಹಣೆ (FRBM) ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು NDA ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿನ UPA ಸರ್ಕಾರ 2004ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಸಂಕುಚನ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿತ್ತೀಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು 2000ದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಜರಿಕೆಯ ನಂತರ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇದನ್ನು 2004ರಲ್ಲಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ವಿವಿಧ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೊರತೆಯ ಭಾರವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾರತದಂತಹ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಕೊರತೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಇಂತಹ ವಿಚಾರಹೀನ ಹಾಗೂ ಅನುಮರ್ಥನೀಯವಾದ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಮಿತಿಯು ಸೂಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ. ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಯುನೆಸ್ಕೋ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ (ಜನವರಿ 2005) ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ: ಜಾಗತಿಕ ಉಸ್ತುವಾರಿ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿದ್ದ 127 ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ 105ನೇ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು ಕಡಿಮೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ದೇಶಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. MDGಯ ಗುರಿಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ವರದಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಸರ್ಕಾರದ ಸಕ್ರಿಯ ಸ್ಪಂದನೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ವಿತ್ತೀಯ ವಿವೇಚನೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿತ್ತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನಲ್ಲ. FRBM ಕಾಯಿದೆ ಅಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದೆ ಮತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ಚುನಾಯಿತವಾದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಉತ್ತಮ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ್ಯೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮಹತ್ವದ ಏರಿಕೆಯೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. FRBM ಕಾಯಿದೆಯು ರಾಜಸ್ವ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಮಾರ್ಚ್, 2009ರೊಳಗಾಗಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚ್ 2008ರೊಳಗಾಗಿ ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯನ್ನು GDPಯ ಶೇಕಡ 3ಕ್ಕೆ ಮಿತಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಕಾಯಿದೆಯು ದೇಶದ ಕೇಂದ್ರ ಬ್ಯಾಂಕು (ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ) ಮಾರ್ಚ್ 2006ರ ನಂತರ ಬಾಂಡ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲ ನೀಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ!

ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಕಾನೂನಿನ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನವ ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ: ಬಾಲಿಶವಾಗಿದೆ. ಬ್ರೆಟನ್‌ವುಡ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇದನ್ನು 'ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತ,' 'ಸರಿಯಾದ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ'ಯ ಲಿಟ್ಮನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿತ್ತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಈ ಚಲನೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಅನ್ನೇಷಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಇಂತಹ ಕ್ರಮವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೆಟ್ರೋಪಾಲಿಟನ್ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ಬಂಡವಾಳಗಾರರ ಹಿತವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಸರ್ಕಾರದ ವಿತ್ತೀಯ ವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಶಾಸನದ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಭಾವನೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. 1980ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮತೂಕದ ಬಜೆಟ್ ಮತ್ತು ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರುವ ಕೊರತೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಅಮೇರಿಕಾದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅನುಭವಗಳು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಮೆಟ್ರೋಪಾಲಿಟನ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದಾಗ ಅವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲೂಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು

ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಮೇರಿಕಾ ತಾನು ಏನನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ದಾಖಲೆ ಹೊಂದಿದೆ.

ಭಾರತದ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅನೇಕ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸ್ವರೂಪಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿರುವ ನೀತಿ ಆಡಳಿತದೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ನವ ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ ಓಲಾಟದಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರತಿ ದೇಶದ ಅನುಭವದಂತೆ ವಿವಿಧ ಮಟ್ಟಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಖಾಸಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕತೆಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಆವೇಗವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ದೇಶದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಾಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಲ್ಲದ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಜಾಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಚಲನಶೀಲ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಹತಾಶರಾಗಿದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯದ ಗುಂಪುಗಳು ಈ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಗುಲಾಮಚಾಕರಿ ಮತ್ತು ಬಡತನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಅವನತಿ ಈ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿತು. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ 1970 ಮತ್ತು 2002ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನರಹಿತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಆರು ಪಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೂರು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಶೇಕಡಾ 10ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನರಹಿತ ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯದ (ಸರ್ಕಾರದಿಂದ) ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಂಬಲು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬೋಧನಾ ಅಂಗಡಿಗಳು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಹಬ್ಬಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು 2 ವರ್ಷದ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಯೋಗುಂಪಿನ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ಇವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮದ ಬೋಧನಾ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪೂರೈಕೆ ಮಾಡುವ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ನ್ಯಾಷನಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಪ್ಲಾನಿಂಗ್ ಅಂಡ್ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ (NIEPA) ಪ್ರಾಯೋಜಿಸಿದ ಯಶ್ ಅಗರ್ವಾಲ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಕಾರ 1986 ಮತ್ತು 1993ರ ನಡುವೆ ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನಿತ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಂದಣಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಶೇಕಡ 9.5ರ ಸಂಯುಕ್ತ ದರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ/ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಇದು ಕೇವಲ ಶೇಕಡ 1.4ರಷ್ಟಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂಘಟನೆಯ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ತೋರಿಸುವಂತೆ 1990ರ ದಶಕದಾದ್ಯಂತ ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಮೂಲಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ನಡುವಿನ ನೋಂದಣಿ ಅಂದಾಜುಗಳ ವಿತರಣೆಯು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸಿದೆ. *Frontline* (Vol 21, No 16, 2004)ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಾರಿತ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಶಾ ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಅವರು ದೇಶದ ಬಹುತೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ನೋಂದಣಿ ಪಾಲು ಅನೇಕ ಪಟ್ಟು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಖಾಸಗೀಕರಣದ ಹೆಚ್ಚಳವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ಥಾನದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದೆ.

ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒಳಿತನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ನುಣುಚಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಹಬ್ಬಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಕನಿಷ್ಠ ಉತ್ತಮ ಮೂಲಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಹೆಚ್ಚು ನಿಂದನೀಯ ಪುರಾವೆಗಳಿದ್ದು, ಅನೇಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಕಳಪೆ ಹಾಗೂ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಧನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಕರೆಗಳು ಆಗಾಗ ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ.

ಪಟ್ಟಿ- 8: ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಾಲು (ಶೇಕಡಾವಾರಿನಲ್ಲಿ)

ವರ್ಷ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ		ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ		ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ	
	ಕೇಂದ್ರ	ರಾಜ್ಯ	ಕೇಂದ್ರ	ರಾಜ್ಯ	ಕೇಂದ್ರ	ರಾಜ್ಯ
1980-81	1	99	2	98	20	80
1985-86	1	99	4	96	20	80
1990-91	3	97	7	93	21	79
1995-96	8	92	7	93	18	82
1996-97	9	91	6	94	17	83
1998-99	11	89	6	94	26	74
1999-2000	10	90	5	95	27	73
2000-01	10	90	6	94	25	75
2001-02	11	89	6	94	19	81

ಆಕರ: P Geetha Rani (2004): 'Economic Reforms and Financing Higher Education in India', NIEPA, New Delhi.

ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕುಂಬಕೋಣಂನ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 93 ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಲಿ ಪಡೆದ ಅಗ್ನಿ ಅವಘಡವು ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಂತ ಭೀಕರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಈ ಅವಘಡದಿಂದ ಬದುಕುಳಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಾಯದ ಕಲೆಗಳು ಜೀವನವರ್ಯಂತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಲೆಗಳು ಅಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದು ಯಥೋಚಿತ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು 1990ರ ದಶಕದ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ PROBE ಕೈಗೊಂಡ ಸುಪರಿಚಿತ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನವ ಉದಾರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಗೆ ನಿಷ್ಠವಾಗಿರುವ ದೇಶದ ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಸಹಾಯಧನವನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಲ್ಲದ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಹಬ್ಬಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿವೆ.

ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಮಧ್ಯದ ಹಂತಗಳವರೆಗೆ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೂಲಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎನ್ನುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಶಕ್ತ ಪಾರವನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಭಾರತದ ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಬಹುತೇಕ OECD ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕೇವಲ ಶೇಕಡಾ 10ರಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ (ಇದರ ಒಂದು ವಿಭಾಗವು ಸರ್ಕಾರಿ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ). ಈ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒದಗಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಲಾಭ ಗಳಿಕೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚ, ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಪಥಭ್ರಷ್ಟ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅನುಭವಗಳು ಇದನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಿವೆ.

ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಶೂನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಆಗ ಕೆಲವೇ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗಣ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನಂತರದ ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳವರೆಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. 1980ರ ದಶಕದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಭಾರತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ವೃತ್ತಿಪರರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮೂರನೆ ದೊಡ್ಡ ಭಂಡಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸಮಾಜೋ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವರ ಸುಮಾರು ಮೂರನೇ ಒಂದರಷ್ಟು ನೋಂದಣೆಗಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ, ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವೀಕರಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ (ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವೀಕರಣ) ಭಾರತದ ಸಾಧನೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಅದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈಗಿನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಪ್ರಗತಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿದೆ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ಮೂಲಸೌಲಭ್ಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆದಾಗ್ಯೂ ನವ ಉದಾರ ನೀತಿಗಳ ಆಕ್ರಮಣದೊಂದಿಗೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒಳಿತಾಗಿ ಉಳಿಯದೇ ಐಶಾರಾಮಿ ಸರಕಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. 1990ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೇ ಯೋಜನಾ ದಾಖಲಾತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣ, ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವರ ಬಜೆಟ್ ಭಾಷಣಗಳು ಅಥವಾ ಬೆಂಬಲಯುತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸರ್ಕಾರದ ಇತರ ಘೋಷಣೆಗಳ ಬಹುತೇಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು; ಅವು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವು ನೀಡುವ ಆದ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ; ಇದು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಅಪರಿವರ್ತನೀಯವೂ ಹೌದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸೀಮಿತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಗಳ ನಡುವೆ ಘರ್ಷಣೆ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕಾದುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ನವ ಉದಾರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೊತೆಗೂಡದವರೂ ಸಹ ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಲೇಟ್ ಮೈರಾನ್ ವೈನರ್ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ: “ಸಾಮೂಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ದೇಶದ ಆಧುನೀಕರಣಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾರತದ ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರು

ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಆಧುನಿಕ ಪರಾವೃತ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ನಂಬಲಾಗುವ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಂಥ ದ್ವಿಭಜನೆಯ ಉಹೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇಜಾವಾಬ್ದಾರಿತನದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಅವಧಿಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಭಾರತದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿವೆ. ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಸ್ತರ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕಿಂತ ಸೊರಗುತ್ತದೆ. 1990ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ನಿಖರವಾಗಿ ಇದೇ ಸಂಭವಿಸಿರುವುದು. 1994ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ದೇಶದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು. ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರೈಸಲಾಗದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. 17-23ರ ವಯೋಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಾತಿಯು ಶೇಕಡಾ 10ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವಾಗ ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ಚಿತ್ರಣವು ಮತ್ತಷ್ಟು ನಿರಾಶಾದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪರಿಮಾಣ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂತರ-ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಏರಿಳಿತಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಸುಧಾರಣಾ ಪೂರ್ವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಕಾಳಜಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಸುಧಾರಣಾ ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಏನೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವು 1990ರ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಂತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ತಲಾವಾರು ವೆಚ್ಚದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೆಚ್ಚ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 1993-94ರ ಸ್ಥಿರ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ, 1990-91 ಮತ್ತು 2001-02ರ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಶೇಕಡ 25ರಷ್ಟಾಗಿದ್ದು, ಅಂಥ ತೀವ್ರ ಇಳಿಕೆ ಬಹುತೇಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮೂಲಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿ ಅಂಶದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಿತ ಹೊಂದಾಣಿಕಾ ನೀತಿಗಳ ಅನುಸರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಖಾಸಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಲು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾರ್ಯರೀತಿಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿದೆ. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿವೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ-ಹಣಕಾಸು ಪೂರೈಕೆಯ ಕ್ಯಾಪಿಟೇಶನ್ ಶುಲ್ಕದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮೀರಿಸಿವೆ. ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಣ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 2000-01ರಲ್ಲಿ 95 ಖಾಸಗಿ ಸ್ವಯಂ-ಹಣಕಾಸು ಪೂರೈಕೆಯ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದರೆ ಕೇವಲ 11 ಸರ್ಕಾರಿ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಿದ್ದವು. ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 25 ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಾಗಿದ್ದು, 303 ಖಾಸಗಿ ಕಾಲೇಜುಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಡದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ತೆರೆದೊದರಿವೆ. ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಳಜಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅತಿಮೌಢ್ಯತೆಯ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಮನೋಧರ್ಮವು ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಸಮ್ಮತದ ಸಹಚರನಂತೆ

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಮಾನತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಅನವಶ್ಯಕ ಉಪದ್ರವ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಸಗೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಅನೌಪಚಾರಿಕರಣ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಾದ್ಯಂತ ಸಂಭವಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಖಾಸಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕರಣಗಳೆರಡೂ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ನವ ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವೇನಲ್ಲ. ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ, ಅದೇ ರೀತಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ವೇತನ ಬಿಲ್‌ನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ ತೀವ್ರ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕುರಿತಾದ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒತ್ತಡದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ತಮ್ಮ ಗೌರವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಣಗಾಡಿದವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಧೂಮಪರದೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಗಳು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದವು. ಬಡ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಧಾನ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಯುವಜನರಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಅಥವಾ ಕಳಪೆ ದರ್ಜೆಯ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಔಪಚಾರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಾವೇ ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕವಾಗತೊಡಗಿವೆ. ನಾವು ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಅದರ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಅರೆ-ಶಿಕ್ಷಕರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಂಥ ಅನೌಪಚಾರಿಕತೆ ದೇಶದ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ವಿಮರ್ಶಾಕತ್ಮಕವಾಗಿ ಕೆಡುಕುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದೆ. ಸುಧಾರಣಾ ಪೂರ್ವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪರಿಗಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಘಟನೆ 'ಪ್ರಥಮ್,' 2004ರ ಜೂನ್ ಮತ್ತು ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ 14 ವರ್ಷದವರೆಗಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 25ರಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ತರೇಖನ ಬರೆಯಲು ಶಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಅಷ್ಟೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಲ್ಲ!

ಈಗ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುವ ಅರೆ ಶಿಕ್ಷಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕರಾರು ಶಿಕ್ಷಕರು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಕರಾರು ಶಿಕ್ಷಕರ ನೇಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಸಂಭಾವನೆ, ಸೇವೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ನಿಯತ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಅರೆ-ಶಿಕ್ಷಕರ ವಿಭಾಗವು ನಮ್ಮ ಶ್ರಮಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಂಪು, ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ (ಉದಾ: ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ), ಪರ್ಯಾಯ ಶಾಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಅರೆಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಕವಾಗಿರುವವರು ಹಾಗೂ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ವಿಸ್ತೃತ ವಲಯವನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ. 1970ರ ದಶಕದ ಕೊನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅರೆಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಪರಿಪಾಠವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒದಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ 1984ರಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಯಂ ಶಿಕ್ಷಕ ಯೋಜನೆ ಮುಖಾಂತರ ನಿಯತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರೆಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಆದರೆ 1990ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕಿನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ 'ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ನಂತರ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರೆಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತು (ವಿವರಗಳಿಗಾಗಿ NCERT, 2002ರ ಏಳನೆ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನೋಡಿ).

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 30, 2002ರ ಸಮಯಕ್ಕೆ 280 ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರೆಶಿಕ್ಷಕರು ಪೂರ್ಣಾವಧಿ/ನಿಯತ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಆಯ್ದು ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಇವೆ: ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ-50504, ಅಸ್ಸಾಂ-4451, ಗುಜರಾತ್-64236, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ-3882, ಕೇರಳ-2653, ಒರಿಸ್ಸಾ-9828, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ-1732, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ-48523, ರಾಜಸ್ಥಾನ್-8863. ದೇಶದ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದೆ. ಅರೆಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಅರೆಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಈ ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸುಮಾರು 400 ಸಾವಿರದಷ್ಟಿದೆ.

'ಶಿಕ್ಷಾ ಕರ್ಮಿ,' 'ಗುರೂಜಿ,' 'ವಿದ್ಯಾ ಸಹಾಯಕ,' 'ಶಿಕ್ಷಾಸೇವಕ್,' 'ವಿದ್ಯಾ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು,' 'ಸಹಯೋಗಿನಿಯರು,' 'ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಕ,' 'ಸ್ವಯಂ ಶಿಕ್ಷಕರು,' ಇವೇ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುವ ಈ ಶಿಕ್ಷಕರ ನೇಮಕಾತಿ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಸ್ಥಿತಿಗಳು, ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ನಮೂದಿತ ತರ್ಕಾಧಾರಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಂದಾಗಿ, ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಮಧ್ಯಂತರ ಅಥವಾ ಅಪವಾದಾತ್ಮಕ (exceptional) ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ನೀತಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿವೆ. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಯತ ಶಿಕ್ಷಕರ ವರ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಪವಾದವು ಕ್ರಮೇಣ ದೇಶವ್ಯಾಪಿ 'ರೂಢಿ'ಯಾಗುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಇದನ್ನು ಹಣಕಾಸಿನ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ನಿಯತ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೇತನದಲ್ಲಿ 3ರಿಂದ 5 ಅರೆ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅವರ ವೇತನದಾಚೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಇದರ ಸಮರ್ಥಕರು, ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹುರುಳಿಲ್ಲ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒದಗಣೆಗಳ ಒಳಗಡೆಯೇ ದ್ವಿರೂಪತೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೂ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಹಾನಿ ಅಪಾರವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಏಪ್ರಿಲ್ 2003ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕ್ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ವರದಿಯು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭರವಸೆದಾಯಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ನಾಗರಿಕ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ವೇತನದಲ್ಲಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಜರಾತಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಈ ಸಮರ್ಥನೆಯ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೆಂದರೆ, ಈ ಉಪಾತ್ಮಕ ಅದ್ಭುತ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ನಿಕಟ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿರುವ ರಹಸ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವು ವ್ಯಕ್ತರೂಪದಲ್ಲಿಲ್ಲ!

IV

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಜಾನ್ ಕೆನ್ನೆತ್ ಗಾಲ್‌ಬ್ರೈತ್ ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ರೀತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಸಾಕ್ಷರರು ಬಡವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗಾಲ್‌ಬ್ರೈಟ್, ತಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜ್ಜೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ನಡುವೆ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಯ ಸಹ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪದಿರಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಭಾರತದಂತಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಿಮಾಣ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೊರತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬದಲಿಗೆ ನವ ಉದಾರ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪ್ರಗತಿಯೆಡೆಗಿನ ಮತ್ತದೇ ಹಿನ್ನಡೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸಂರಚನೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ನೆಲಸಮಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ದಿವಾಳಿಯಾದವರಿಗೆ 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುರಕ್ಷಿತಾ ಜಾಲಗಳು' ಉತ್ತಮ ಪರ್ಯಾಯ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕರಣದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ತಂತ್ರಗಳು ಹಲವು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲತಃ ಪತನೋನ್ಮುಖವಾಗಿವೆ. ನಾವು ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಋಣಾತ್ಮಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಪ್ರಧಾನವೆನಿಸಿರುವ ನವ ಉದಾರ ನೀತಿಯ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

Email: praveen@mail.jnu.ac.in

ಅನುಬಂಧ: ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿನ ನಿವ್ವಳ ಇಳಿಕೆ.

(ಸ್ಥಿರ (1993-94) ಬೆಲೆಗಳು)

ವರ್ಷ	ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸ್ವಂತ ಆದಾಯ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)	ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದ ನಿವ್ವಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ)
1995-96	71348.36	53882.40
1996-97	74405.66	60452.04
1997-98	79568.67	67173.95
1998-99	80428.29	67560.77
1999-2000	91161.05	57631.11
2000-01	95976.56	65006.42
2001-02	99428.15	65505.89
2002-03	108506.6	68672.26
2003-04	118181.00	45524.73

ಆಕರ: Compiled from relevant Budget Documents and Handbook of Statistics on State Finances, RBI, 2004.

(ಜಯಂತಿ ಘೋಷ್, ಸುಬ್ರತ್‌ದಾಸ್, ನಂದನ್ ರೂಾ ಮತ್ತು ಬಿಸ್ವದೀಪ್ ಬಸು ಅವರಿಂದ ಪಡೆದ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಲೇಖಕರು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದಾರೆ.)

ಪರಾಮರ್ಶನಗಳು:

Aggarwal, Yash (2001): *Progress towards Universal Access and Retention*, Analytical Report, NIEPA.

Geetha Rani, P (2004): 'Economic Reforms and Financing Higher Education in India', NIEPA, New Delhi.

Government of India: *Economic Survey 2004-05*.

–: Union Budget, different years.

–: Website of the Ministry of Human Resource Development.

–: Ministry of Human Resource Development (1999), Tapas Majumdar Expert Committee Report.

Krishnakumar, Asha (2004): 'The Decline of Public Education', *Frontline*, Vol 21, No 16.

National Council for Educational Research and Training (NCERT) (2002): *Seventh All India Educational Survey*, September.

RBI (2004): *Handbook of Statistics on State Government Finances* (Available at www.rbi.org.in).

– (2004): *State Finances: A Study of Budgets of 2004-05*, December.

Saxena, N C (2004): 'Central Transfers to States and Centrally Sponsored Schemes', Website of the National Advisory Council.

UNESCO (2005): *Education For All: Global Monitoring Report*, Paris.